

virtualis et implicita sufficiat. — Atque hinc etiam est quod quisquis aestimat Deum super omnia, ita ut pro nullo bono consequendo vel malo vitando vellet eum offendere, iste habet amorem in summo gradu appretiativo, qui gradus est de preecepto. Sed qui forte amaret Deum intensius quam caetera omnia, non ideo amorem haberet in summo gradu intensivo; semper enim essent ulteriores gradus possibles in infinitum.

Nunc igitur, si etymon vocis attendas, constat quod appretatio proprie pertinet ad charitatem. Etenim « charitas addit « supra amorem perfectionem quamdam amoris, in quantum « id quod amatur, magni pretii aestimatur, ut ipsum nomen « indicat (¹) ». Sed nec dubium esse potest quin ad divinae charitatis essentiam pertineat tendere in Deum tanquam in bonum, quod simpliciter praefertur omnibus creatis, sive quae amantur, sive quae amari possunt. Adhaeret ergo Deo super omnia omnino bona, appretiative. A charitate autem preeferentia appretiativa extenditur ad alias duas virtutes theologicas, et consistit in hoc quod fides firmius credit Deo quam aliis omnibus, spes immobilius sperat in Deo quam in aliis quibuslibet, et utraque tendit in obiectum suum eo modo qui exercite protestetur dispositionem deponendi potius omne id quod in oppositionem venire posset, quam vel tantisper recedendi ab assentiendo revelatis a Deo, aut a sperando promissa ab ipso.

Sed haec in respectivis tractatibus, praesertim vero ubi de comparativa certitudine fidei, declarationem habebunt. Unde cum circa medietatem virtutum nihil amplius explanandum supersit, statim veniendum est, iuxta superius praemissa, ad quaectionem de earum connexione.

(¹) S. Thom. I-2, Q. 26, a. 3.

THESIS IV.

9 Omnes virtutes infusae tam theologicae quam morales, ita sunt in suo fieri inter se connexae, ut nulla earum separata a caeteris unquam infundatur.

Virtutes morales esse tum inter se, tum cum charitate et gratia sanctificante secundum suam essentiam connexas, concors est omnium theologorum sententia, nec pro nunc opus est ad intrinsecam huius veritatis rationem divertere, quae in sequenti thesi exponenda reservatur. Interim ergo praesupponitur ut certa ipsa positio, ex qua evidenter sequitur, nullam ex moralibus posse infundi seorsum ab alia, aut etiam seorsum a charitate, cum qua necessario adsunt cuncti habitus pertinentes ad novum hominem qui secundum Deum creatur in iustitia et sanctitate veritatis. Si quae enim virtutes sint *in suo esse* ad invicem connexae, sive quia est mutua inter eas dependentia in alio atque alio genere causae, sive quia ab una eademque virtute dependent, et simul ad eam necessario consequuntur, manifestum plane est quod *in suo etiam fieri* connexae dicendae sunt, cum solitarie effici non possit quidquid solitarie esse nequit.

Proinde disquisitio praesens versatur de integro circa duos habitus fidei et spei, qui *in suo esse* non sunt cum charitate et gratia sic connexi, ut sine illis nequeant consistere. Non enim amittuntur quoties amittitur ipsa charitas et gratia, quemadmodum confiteri necesse est ex certissima regula doctrinae catholicae, et ideo ultro sese offert quaestio, an quandoque infundantur, non infusa simul charitate, sicut quandoque, imo saepissime, charitate amissa, non simul amittuntur, sed seorsum *in esse* perseverant. Porro hac in re varie opinati sunt theologi, et tres sententiae recensentur. — Prima sententia statuit, habitus illos reipsa infundi sine gratia sanctificante et charitate, nempe ante iustificationem statim post elitos respectivos actus. Ita Vasquez, Valentia, et alii post Suarez I. 8 de gratia, c. 23: « Infero, inquit « etiam ante baptismum dari habitum fidei catechumeno credenti, « etiamsi non sit vere poenitens... Quia Deus paratus est ad « infundenda sua dona ei qui se sufficienter disponit, si aliunde

et ex corde, infusum accipiat habitum fidei. Cum enim in adultis actualis fides necessaria dispositio sit ad fructum seu rem sacramenti, semper esset habitus praeinfusus vi dispositionis prae-requisitae, et ex virtute baptismi augeri quidem fides posset, infundi autem nunquam posset ⁽¹⁾.

Excluditur iterum eadem sententia ex doctrina Tridentini Sess. 6, ubi post enumeratas in cap. 6 dispositiones quibus homo adultus ad iustificationem se disponit, quaeque incipiunt a fide ex auditu concepta, et terminatur ad eam poenitentiam quam ante baptismum agi oportet, necnon et ad propositum suscipiendo baptismum, inchoandi novam vitam et servandi divina mandata, in cap. 7 sic habetur: « Hanc dispositionem seu pre-« parationem iustificatio ipsa consequitur quae non est sola pec-« catorum remissio, sed et sanctificatio et renovatio interioris « hominis per voluntariam susceptionem gratiae et donorum... « Unde in ipsa iustificatione cum remissione peccatorum haec omnia « simul infusa accipit homo per I. C. cui inseritur, fidem, spem, « et charitatem ». Sed profecto, si ut adversarii volunt, infusus fuisset habitus a primo initio praeparationis, statim ac homo excitatus divina gratia et adiutus creditur vera esse quae divinitus revelata et promissa sunt, nequaquam fieret infusio fidei simul cum charitate in ipsa iustificatione, quae consequitur totam praeparationem cap. 6 descriptam, et nonnisi per sacramentum in re vel in voto obtinetur. Ergo iuxta Tridentinum, non infunditur habitus fidei ad solam dispositionem fidei actualis, a qua incipit praeparatio hominis iustificandi, sed solum ad dispositionem completam atque ultimatam a qua pendet iustificatio ipsa.

Et frustra vim argumenti effugere tentant adversarii, sic dico: *Fidei infusio quam Tridentinum refert ad iustificationis instans, intelligi debet de infusione fidei formatae qua talis. Subdij enim Concilium: « Nam fides, nisi ad eam spes accedat et chari-*

⁽¹⁾ Simili argumento ostendi solet quod ad iustificationem in sacramentis mortuorum contritio charitate perfecta non est necessaria, quia alias vi sacramenti actu suscepti nunquam fieret iustificatio prima, adeoque non esset amplius locus distinctioni inter mortuorum et vivorum sacramenta.

« tas, neque unit perfecte Christo, neque corporis eius vivum mem-« brum efficit ». Et paulo infra ait, hanc esse fidem, nempe quae per charitatem operatur, quam catechumeni ab Ecclesia petunt. At-qui ex hoc quod fides formata nonnisi cum sanctificante gratia re-cepitur, nihil sequitur quoad fidem informem quae nondum operatur per charitatem. Ergo adhuc infusio fidei informis praecedere poterit iustificationis gratiam. — At facile respondetur concedendo maiorem, et negando minorem cum consequentia. Ratio est quia habitus fidei informis omnino idem est cum habitu fidei formatae, ut admittunt omnes, et suo loco ostendetur. Solum enim differt per denominationem extrinsecam, quatenus non coniungitur cum habitu charitatis qui principium est referendi omnia ad Deum finem ultimum super omnia dilectum. Unde si habitualis fides praecedere posset primam hominis iustificationem, non recte eius infusio ad iustificationis instans referretur, nec vere diceret Tri-dentinum, haec omnia in iustificatione ipsa simul infusa accipi, fi-dem, spem, et charitatem. Tunc enim in iustificatione ipsa secun-dum rei veritatem non infunderetur nisi charitas, per quam ut a forma extrinseca praeinfusi habitus fidei et spei perficerentur seu formarentur.

II. — Porro ex eadem Tridentini auctoritate excludenda quoque appareat sententia secundo loco recensita, quae vult ut saltem in baptismo infundatur fides seorsum a gratia, quando scilicet ex parte actualis fidei nihil deest in dispositionibus ba-ptizati, deest autem aliquid ex parte poenitentiae seu attritionis de peccatis. Nam revera infusio omnium trium virtutum theolo-galium dicitur a Concilio simul fieri, et nonnisi in iustificatione ipsa habere locum, idque profecto etiam pro regulari hypothesi sacramenti re et actu suscepti, de quo non semel, sed plures in cap. 7 expressa mentio est.

Accedit et ratio theologica, quia res baptismi in renascētia seu generatione novi hominis ubique assignatur, iuxta illud Ioan. III-5: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei*, et Tit. III-5: *Salvos nos fecit per lavacrum regenerationis et renovationis Spiritus Sancti*. Ergo vel nullus est baptismi fructus ratione obicis in homine exsi-

stentis, vel si est, in completa nativitate spirituali necessario consistit. Sicut enim naturalis generationis vis nusquam est ad generandum manum aut pedem, aut caput, aut aliquam partem separatam, sed hominem in natura completa subsistentem, ita et vis baptismi non est nisi ad conferendam naturam novam cum omnibus ad ipsam consequentibus, quorum primum est habitus seu lumen fidei. Igitur a primo ad ultimum, etiam in sacramento nunquam infunditur fides ante gratiam, et eadem ratio est de spe quae sine fide omnino esse non potest.

At dices: *Sacraenta effectum suum ex opere operato producunt ubi obicem non inveniunt. Ergo si ex parte tantum apponitur obex, ex parte etiam tantum impeditur fructus sacramenti. Sed qui ad baptismum accedit credens, et nondum sufficienter poenitens, ex parte quidem, sed tantum ex parte obicem ponit. Ergo et partem fructus accipiet, id est habitum fidei sine gratia et charitate.* — Ad hoc autem respondeo distinguendo primam consequentiam: Si ex parte tantum apponitur obex, ex parte etiam tantum impeditur fructus sacramenti, id est, si tantum apponitur obex ad aliquem secundarium sacramenti effectum a quo effectus alii non pendent, *conc. conseq.* Id est, si apponitur obex ad effectum primarium qui caeterorum omnium est ratio, *neg. conseq.* cum supposito eius, quia eiusmodi obex nonnisi abusive partialis diceretur. Unde simpliciter *nego minorem subsumptam*, quia effectus baptismi primarius est regeneratio, seu novae naturae communicatio, ut dictum est supra. Ad alia autem non se extendit propria baptissimi efficacia, nisi in quantum haec alia communicationem novae naturae consequuntur. Qui ergo obicem habet ne regenerationis gratiam accipiat, eo ipso non partiale obicem habere dicendus est, sed totalem; obicem dico ad ipsum fidei lumen prout ex baptismi virtute recipiendum. Nulla igitur est argumenti conclusio.

§ 2.

Sed nunc ad tertiam sententiam veniendum est, cuius veritas vel ex sola exclusione duarum praecedentium efficaciter iam demonstratur. Si enim neque extra sacramentum neque in sa-

cramento infusio fidei et spei seorsum a gratia et charitate efficitur, dicendum sane superest id quod in thesi positum est, nullam scilicet virtutem unquam infundi separatam a gratia. Et ratio intrinseca est quia virtutes sunt principia operandi, gratia vero principium essendi in ordine supernaturali. Sed sicut operatio sequitur esse, ita et principia operandi consequuntur principium essendi, et non antecedunt ipsum. Ergo oportet ut virtutes nunquam infundantur nisi consequenter ad infusionem novae illius essentiae qua formaliter constituimur divinae consortes naturae, et ut nulla earum ante gratiam in esse educatur. — At contra hanc rationem statim occurrit instantia, cuius enodatio erit loco explicationis argumenti.

Opponitur ergo: *Quod amissa gratia et charitate, remaneant fides et spes, vel est ex natura rei, vel non est. Si dicas non esse ex natura rei, sed tanquam ex miraculo, tunc non appareat cur etiam ante iustificationem simile miraculum locum non haberet. Quin ino, si de miraculo agitur, videretur multo adhuc convenientius fuisse faciendum in favorem eorum qui primo accedunt ad Deum post peccata ex ignorantia commissa, quam in favorem eorum qui semel a peccati et daemonis servitute liberati, acceptoque Spiritus Sancti dono, templum Dei violare et Spiritum Sanctum contristare non formidaverint. Si autem dicas esse ex natura rei, tunc naturae rei pariter congruere dicendum est quod tam fides quam spes, eo modo quem adstruunt patroni primae vel secundae sententiae, ante iustificationis gratiam infundi possint et quandoque infundantur. Ergo quacumque suppositione facta, analogica illa proportionalitas secundum quam virtutes infusae dicuntur se habere ad gratiam sicut potentiae ad naturam, intentum non demonstrat.*

Respondeo, permanentiam habituum fidei et spei post amissam charitatem et gratiam, ubi non intercesserit speciale infidelitatis vel desperationis peccatum, esse ex natura rei, ut postea videbitur. Sed nego consequentiam quae inde traheatur pro prima eductione in esse. Falsum enim est quod quidquid quocumque modo in esse connaturaliter perseverat, sit semper connaturaliter producibile in eo statu in quo nunc perseverat. Nam animae humanae in esse perseverant post

separationem a corpore, et tamen non possunt connaturaliter in statu separationis a Deo creari. Et corpora mortua exsistunt, quamvis nullum tale natura producat. Et quotidie videntur ruinas ex antiquis aedificiis residuas, quae sine dubio non fuerunt in eo statu quem nunc habent, ab arte effectae. Quod si quandoque in villis principum cernantur fictitiae ruinae recenti molitione data opera constructae, id quidem ioco et phantasiae indulgendum, sed pro certo habeas nihil simile inveniri in operibus naturae vel Dei. Non ergo valet haec consequentia: Si habitus fidei et spei, amissa charitate et gratia, ex natura rei possunt perseverare in esse, ergo sunt etiam connaturaliter seorsum a gratia primo producibles. Ratio est quia semel ares quaepiam fuit educta in esse, semper exigit conservari secundum quod capax est persistere, perfecte scilicet vel imperfecte, pro varietate supervenientium vicissitudinum quae ex parte causarum secundarum se tenent. Nunc igitur, cum habitus fidei et spei non dependeant secundum suam essentialiem rationem a coniunctione cum gratia et charitate, nec habeant eadem omnino contraria seu corruptiva, ut infra ostendetur, hinc est quod charitatis amissio non eis affert inhabilitatem ad permanendum, et ideo necesse est ut in re ipsa maneant superstites. Sciendum vero quod remota charitate, habitus illi non sunt amplius in statu virtutis, sive in statu perfecto (¹). *Unde informes tunc esse dicuntur, et ipso facto cadunt a ratione potentiarum naturae divinae in nobis participatae, ut rationem induant residui imperfecti quod ex destructione completi organismi nonnunquam relinquitur.* Atqui nihil tale Deus primo educit in esse. Ergo haec duo optime inter se conciliantur, videlicet: quod habitus fidei et spei post charitatem amissam saepe remaneant, non ex miraculo, sed ex natura rei, et quod nihilominus non possint connaturaliter produci seorsum a gratia. Quippe in statu normali et perfecto in

(¹) Hoc iam apparet ex dictis in prolegomeno c. 1, n. 2, et amplius apparebit ex dicendis de charitate in quantum est forma virtutum. Interim vero vide S. Thomam in Quaest. 65, a. 4, ubi ostendit quod « fides et spes sine charitate possunt quidem aliqualiter esse, perfectae autem virtutis rationem sine charitate non habent ».

quo se habent ad gratiam sicut potentiae ad naturam, ab ipsa gratia et charitate sunt prorsus inseparabiles.

Hinc quoque habebis unde solvas aliud adversariorum argumentum: *Actus fidei se habet ad habitum fidei sicut actus charitatis ad habitum charitatis. Sed actus charitatis est sufficiens dispositio ad habitus infusionem. Ergo idem proportionaliter de fidei actu dicendum est.*

Respondetur consequenter ad praemissa: *Dist. mai.* Actus fidei se habet ad habitum fidei sicut actus charitatis ad habitum charitatis, in ratione principiati ad principium, quando fidei actus a praeeexistente habitu procedit, *conc.* In ratione dispositionis ad formam, quando fidei actus ex sola gratia operante elicitor, *neg.* Et ratio est quia si in eiusmodi actu ratio dispositionis proximae reperiri posset, haec dispositio non esset nisi ad habitum informem; sed habitus informis non est primo infundibilis a Deo, ut dictum est. De charitate autem quae nec in actu nec in habitu informis esse potest, aliam omnino rationem esse, nemo est qui non videat.

Ultima igitur conclusio sit, quod si quis per mortale peccatum amiserit gratiam, sed non fidem, et denuo reparetur per poenitentiam, certo certius non infundetur ei fides simul cum aliis virtutibus, quia fides remansit ex priori iustificatione. Et propterea caute dictum est in thesi, quod virtutes sic sunt in suo fieri ad invicem connexae, ut nulla earum separata a ceteris unquam infundatur. Et hoc semper verum manet, quia licet in casu supradicto non infundatur fides simul cum charitate, adhuc tamen non infunditur charitas separata a fide quae superstes remanserat. At si quis per mortale peccatum infidelitatis amiserit etiam fidem, tunc habituale fidei lumen non poterit ei restitu priusquam ad sanctificantem gratiam per sacramentum in re vel in voto restauretur.

Hactenus de connexione virtutum infusarum *in fieri*. Sequitur quaestio de connexione earum *in esse*.

« non sit impedimentum vel repugnantia. Sed qui credit vere « et ex corde, est sufficienter dispositus ad habitum fidei, et ex « vi peccati non ponit obicem, quia in peccatore potest esse ha- « bitus fidei, ut est de fide certum, neque aliunde est repugnantia, « quia habitus fidei non est ita connexus cum habitu gratiae, ut « ab illo pendeat, ut est certum de dependentia in conservari, « ergo idem erit in fieri ». Et quidquid nunc dicitur de cate- chumeno, valeret etiam de eo qui per mortale infidelitatis peccatum amisisset fidem. Statim enim post retractationem huius peccati per positivum fidei actum, adeoque ante reparationem ad gratiam per sacramentum vel contritionem perfectam, amissum fidei habitum recuperaret. — Secunda vero sententia tenet ha- bitus fidei et spei non infundi quidem sine charitate et gratia extra sacramentum, bene tamen in sacramento, puta in baptismo suscepito cum fide et spe actuali, sed cum obice ad iustificationem. Ita Soto et alii pauci post Cajetanum in I-II, Q. 62, a. 4: « Si « baptizetur adultus in peccato fornicationis perseverans, suscipit « fidei speique habitum suscipiendo characterem, et est vere fi- « delis, et tamen nec suscepit nec suscipit charitatem ». — Tandem tertia sententia absolute statuit, nunquam omnino in- fundi habitus fidei et spei seorsum a gratia sanctificante. Ita communius auctores post S. Thomam in III, D. 23, a. 4: « Tem- « pore quidem omnes virtutes sunt simul, quia simul divinitus « infunduntur ». Et in I-II, Q. 62, a. 4: « Ordine generationis « quo materia est prior forma, et imperfectum perfecto, in uno « et eodem fides praecedens spem, et spes charitatem secundum « actus, nam habitus simul infunduntur ». Et in 3^a Part. Q. 85, a. 6: « In virtutibus non attenditur ordo temporis quantum ad « habitus, quia cum virtutes sint connexae, omnes simul incipiunt « esse in anima. Sed dicitur una earum esse prior altera or- « dine naturae qui consideratur ex ordine actu, secundum « scilicet quod actus unius virtutis praesupponit actuum alterius « virtutis » (¹). Consonat et S. Bonaventura in IV, D. 14; Part. I,

(¹) Contra tam expressa testimonia afferunt adversarii locum ex 2-II, Q. 6, a. 2 ad 3um, ubi sic habetur: « Qui accipit a Deo fidem absque

a. 2, q. 3: « Omnes virtutes simul infunduntur, et simul sunt « quantum ad substantiam et essentiam ».

His igitur circa statum quaestioneis praemissis, primo qui- dem excludendae sunt duae priores sententiae tum deinde adstruenda tertia quae longe longeque verior videtur, et prin- cipiis theologiae conformior.

§ I.

I. — Excluditur autem prima sententia argumento desumpto ex hoc quod dicitur in Clementina de Summa Trinitate ubi supra: *tam parvulis quam adultis conferri in baptismo gratiam et virtutes*; quae quidem virtutes procul dubio illae ipsae sunt quae in anteriori auctoritate Innocentii III cap. *Maiores*, enumerantur hoc modo: « Illud quod opposentes inducunt, *fidem* aut chari- « tatem aliasque virtutes parvulis, utpote non consentientibus, « non infundi, etc. ». Ipsam igitur fidem tam adultis quam par- vulis regulariter infundi vi baptismi, omnino dicendum est. Et amplius confirmatur, quia ut habetur in Tridentino Sess. 6, cap. 7, catechumeni ante baptismi sacramentum ab Ecclesia fidem petunt, utique habitualem, et per lavacrum regenerationis conse- quendam. Hoc autem semel praesupposito, immediate consequitur falsum omnino esse, quod catechumenus statim ac credit vere

« charitate, non simpliciter sanatur ab infidelitate, quia non removetur « culpa praecedentis infidelitatis, sed sanatur secundum quid, ut scilicet « ccesset a tali peccato ». Ex quo persuadere volunt quod iuxta Ange- licum fides aliquando infunditur, non infusa simul charitate et gratia. Sed negandum est suppositum, quod scilicet ibi sermo sit de fide ha- bituali. Nam sermo est de fide quae coexistit cum reatu praecedentis infidelitatis, de fide per quam quis a tali peccato cessat. Atqui habitus non est quo quis formaliter cessat a peccato infidelitatis, praeterquam quod non videatur compossibilis cum permanente reatu culpe contra fidem. Manifestum igitur est quod de fide actuali loquitur ibi S. Tho- mas. Unde et subdit: « Datur aliquando homini a Deo quod credit, « non tamen datur ei charitatis donum, sicut etiam aliquibus absque « charitate datur donum prophetiae vel aliquid simile ». Donum autem prophetiae vel aliquid simile, nusquam in habitu consistit.